

Historia Bychawy

19 kwietnia 2007

HISTORIA

Okolice Bychawy były zamieszkiwane już w czasach prehistorycznych. Prawdopodobnie z IX – X wieku pochodzi grodzisko odkryte w Zdrapach, w dolinie Kosarzewki.

Nazwę miejscowości wywodzi się od imienia Bych. Pierwsza wzmianka o Bychawie pochodzi z dokumentów kościelnych z 1325 r. Wieś była wówczas siedzibą parafii p.w. św. Piotra i Pawła, należała do rycerskiego rodu Dołęgów. W drugiej połowie XIV w. powstała parafia w Bychawce pw. Wszystkich Świętych.

Pierwszym szerzej znanym Bychawianinem był rycerz Jędrzej h. "Ossorya", dowodzący pod Grunwaldem chorągwią gończą.

Duży drewniany kościół parafialny wybudowano w Bychawie ,wg tradycji, w 1440 r., przetrwał do połowy XVII w.. Rozwój miejscowości zapewniło położenie przy szlaku handlowym z Rusi do Kazimierza nad Wisłą i eksport zboża.

W 1537 roku król Zygmunt Stary wydał kasztelanowi lwowskiemu Mikołajowi Pileckiemu h. Leliwa przywilej na założenie miasta obwarowanego i wzmocnionego zamkiem. Miasto otrzymało prawo magdeburskie, samorząd, własne sądownictwo, zezwolenie na cotygodniowy targ "bychawski wtorek" i dwa jarmarki rocznie.

W drugiej połowie XVII w. Bychawa stała się ośrodkiem reformacji, odbywały się synody kościoła ewangelicko – reformowanego. W jednym z nich uczestniczył młody Jan Zamoyski. Gorącym zwolennikiem kalwinizmu był ówczesny właściciel miasta – Andrzej Myszkowski h. Jastrzębiec, podczaszy, później kasztelan lubelski.

Schyłek XVI w. i pierwsza połowa XVII w. były okresem pomyślnego rozwoju Bychawy – liczba ludności przekroczyła 1000 osób, kwitł handel i rzemiosło, nawet tak rzadkie jak wyrób broni. Z początkiem XVII w. reaktywowano parafię katolicką, przed 1639 r. rokiem wybudowano murowany kościół pw. św. Jana Chrzciciela. W stulecie lokacji Władysław IV potwierdził i rozszerzył przywileje miejskie. Kres powodzeniu miasta kładzie powstanie kozackie. Wojska Chmielnickiego niszczą miasto w 1649 r. spustoszenia dopełniają wojny szwedzkie. Próby podniesienia z upadku następują ok. 1680 r. proboszcz Aleksander Siernicki częściowo odnawia kościół. Właściciel dóbr Andrzej Leopold Ossowski podejmuje przebudowę zamku zakończoną dopiero w latach 30-tych XVIII w. przez Dominika Stoińskiego.

Wojny, grabieże, przemarsze wojsk, zarazy i pożary trapią miasto – powodując nędzę i zastój trwające aż do połowy XIX w. W dobie powstań narodowych mieszkańcy Bychawy i jej okolic dali wyraz swemu patriotyzmowi ofiarnością materialną i bezpośrednim udziałem. W 1863 r. powstał oddział pod dowództwem niejakiego Czerwińskiego, później ok. 30 Bychawian wstąpiło do oddziału płk. Cieszkowskiego – Ćwieka. W okolicach Bychawy znajdował się szpital powstańczy. W odwecie władze carskie odebrały Bychawie prawa miejskie.

Schyłek XIX w. to okres pozytywnych zmian w życiu Bychawy. Stabilizuje się sytuacja szkoły w mieście, powstają placówki oświatowe w okolicznych wsiach. Powstaje poczta, posterunek policji, apteka (1875), podejmują stałą praktykę lekarze.

W wiek XIX miasto wkracza z nowym szpitalem (1909), strażą pożarną (1906), kasą Bychawskiego Towarzystwa Kredytowego, Spółdzielnią Spożywców "Jedność", a nawet gazetą "Nowa Jutrzenka". Inicjatorami przemian są duchowni: ks. Wojciech Makara i nieoceniony Antoni Kwiatkowski ; ziemianie: Koźmianowie, Przewłoccy, Kowerscy, Antoni Budny; oraz przedstawiciele inteligencji; światli reprezentanci mieszczan i okolicznych chłopów.

I wojna światowa spowodowała w okolicach Bychawy znaczne zniszczenia, front przechodził tędy kilkakrotnie. Jednak nawet podczas wojny rozwijała się działalność patriotyczna, oświatowa, polityczna.

W 1917 r. powstała szkoła handlowa i rzemieślnicza, po zakończeniu wojny liczba szkół wzrosła w gminie do 11. W okresie międzywojennym rozbudowano młyny i cegielnie, wybrukowano część ulic, częściowo zelektryfikowano miasto. Działały partie polityczne, organizacje paramilitarne, harcerstwo. Działania wojenne II wojny światowej zasadniczo ominęły Bychawę. Za to ciężarem stały się kontyngenty i wywózka na roboty, wielu ludzi znalazło się w więzieniach i obozach pracy.

Zimą 1942 r. zagładzie uległa cała 2500 żydowska społeczność Bychawy. Patriotycznie nastawione społeczeństwo wzięło udział w organizacji ruchu oporu. Najliczniejszymi organizacjami wojskowymi były Armia Krajowa i Bataliony Chłopskie. W lipcu 1944 r. w akcji "Burza" partyzanci wyzwalały Bychawę na kilka dni przed wkroczeniem Armii Czerwonej.

Po zakończeniu wojny następuje parcelacja majątków ziemskich, powstają organa "nowej władzy". Ale również powstaje szkoła średnia – w ciągu następnego półwiecza liczba szkół ponadpodstawowych wzrosła do sześciu, uczy się w nich większość młodzieży z Bychawy i okolicznych gmin. Miasto zostaje włączone do sieci energetycznej.(1947). W 1956 roku utworzony został powiat bychawski, przetrwał do reformy administracyjnej 1975 r.

W 1958 roku przywrócono Bychawie prawa miejskie. W roku 1962 r. wybudowano Dom Kultury. W 1963 powstał Powiatowy Zarząd Dróg Lokalnych. W roku 1966 powołano do życia spółdzielnię mieszkaniową. Wraz z powiatem utworzono komendę powiatową MO, od roku 1990 r. działa jako Rejonowa Komenda Policji – obecnie Komisariat Policji. W 1955 r. powołano Posterunek Zawodowej Straży Pożarnej, obecnie funkcjonującej jako Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza PSP, wspierana przez jednostki OSP w terenie.

Miasto leży ok. 25 km na południe od Lublina w części Wyżyny Lubelskiej zwanej Wyniosłością Giełczewską. Położone jest u zbiegu rzek Kosarzewka i Gałęzówka.

Okolice Bychawy charakteryzują się dosyć bogatym urzeźbieniem terenu, różnica wysokości sięga do 100 m, niewielkie rzeki płyną głęboko wciętymi dolinami, łączą się z nimi malownicze wąwozy. Osobliwością szaty roślinnej jest roślinność stepowa chroniona m.in. w rezerwacie "Podzamcze", położonym na stromej wapiennej skarpie doliny.

Osobliwością geologiczną – tzw. "góry świadki" utworzone z piaskowców trzeciorzędowych, wznoszące się prawie do 300 m n.p.m. Na uwagę zasługują źródła o charakterze kresowym leżące u wapiennych zboczy. Bychawa zachowała w znacznej części historyczny układ ulic z czasów lokacji. Do ważniejszych zabytków zaliczyć należy kościół św. Jana Chrzciciela z drewnianą dzwonnica i plebanią, synagogą z końca XIX w. z piękną polichromią, ruiny zamku – pałacu z otaczającym je zalewem i zespołem stawów, zespoły dworsko – parkowe w Gałęzowie i Woli Gałęzowskiej, część zabudowy wsi Bychawka położona w centrum wokół kościoła wraz z zabytkowym cmentarzem.

Część terytorium gminy znajduje się w obrębie Czarniejowskiego Obszaru Krajobrazu Chronionego.

Wspólnie z Gminą Strzyżewice podjęto projekt utworzenia Parku Kulturowego im. K. Koźmiana. Jego zadaniem będzie zespołowa ochrona dóbr przyrody i kultury na naszym terenie.

Miasto ma pięknie położony stadion sportowy, krytą pływalnię i halę sportową przy Zespole Szkół im.Ks. Kwiatkowskiego.

Dorzecze górnej Bystrzycy – Kosarzewka jest krainą pstrąga. Zalew bychawski jest łowiskiem specjalnym, gdzie złowić można 12 – kilogramowego karpia lub 14 – kilogramowego szczupaka.

Odradza się hodowla koni, z której okolica słynęła przed wojną.

W Bychawie działa ponad 500 podmiotów gospodarczych.

Herb Bychawy, uznany już w XVII wieku, pochodzi od godła Myszkowskich h. Jastrzębiec.

Przedstawia umieszczoną na niebieskim tle złotą podkowę z krzyżem maltańskim pośrodku.

Ważne daty w historii miasta

- 1325 pierwsza wzmianka o Bychawie w kronice Jana Długosza

- 1537 Król Zygmunt Stary wystawia w Krakowie dokument nadający Bychawie status miasta założonego na prawie magdeburskim, jego pierwotna nazwa Klethne nie przyjęła się i powrócono do nazwy Bychawa
- 1795 Bychawa znalazła się pod zaborem autriackim, w ramach tzw. Galicji Zachodniej, a od 1809 roku w obrębie Księstwa Warszawskiego
- 1815 została włączona do Królestwa Kongresowego związanego z Rosją
- 1869 utraciła prawa miejskie w wyniku represji po Powstaniu Styczniowym
- 1915 okupacja austriacka Bychawy, trwająca do odzyskania niepodległości
- 1956 utworzenie powiatu w Bychawie
- 1958 przywrócenie praw miejskich
- 1975 likwidacja powiatu

Z HISTORII PARAFII

Bychawska parafia jest jedną z naj starszych w diecezji lubelskiej, pierwsza wzmianka o niej pochodzi z 1325 r., w średniowieczu był tu kościół drewniany p. w. świętych Piotra i Pawła, późniejszy z cegły konsekrowany w 1639 r. zyskał innego patrona św. Jana Chrzciciela. Był wielokrotnie restaurowany i przebudowywany, w wyniku czego zatracił stylową jedność, jednak zachował mimo to pewne cechy renesansu polskiego. Szczególnie zapisał się w dziejach miasta i paratii jej proboszcz w l. 1900-1926 ks. kan. Antoni Kwiatkowski – niezwykle zaangażowany w życie miasta i mieszkańców, inicjator wielu przedsięwzięć społecznych, wydawca czasopism i autor publicysta.

Bardzo ciekawym obiektem sakralnym jest XVIII wieczna kapliczka św. Jana Nepomucena w sąsiedztwie zabudowań podworskich w Podzamczu, u zbiegu ulic Zamkowej i Pileckiego. Czynione są starania władz samorządowych i bychawian o jej renowację. W archiwum paratjalnym przechowywane są stare księgi metrykalne.